

ՄԵԾ ԴԱՐԱԳԼՈՒԻԸ

Մարդկութիւնը կը քայլէ՝ դարերէ ի վեր կը քայլէ այն ճամբուն վրայէն որուն անունը «կեանք» են դրեր և որուն անտեսանելի ծայրին վրայ 'նուէն, չա՛տ 'նուէն երեւցող հարցական նշանը.— Վիթխարի Սփինքս,— այն-քան կը նմանի վերլակէտի:

Հարթ ու միօրինակ պողոտայ մը չէ ան, այլ, աւելի կամ նուազ նշխարն, աւելի կամ նուազ աստանելի ուղի-ներ՝ որոնց վրայէն կ'երթան ազգերն ու ժողովուրդները, ելլելով կամ իջնելով, 'նուալով կամ ժպտելով,— երբեմն զուգանոսական գնացքի մը խաղաղ ընթացքովը մրցելով իրարու 'նտ, բայց շատ անգամ ալ զիրար խաչանելելով, ճամբուն վրայ իրարու բախելով և զիրար զլլելու անցնելու համար արիւնոտ կռիւներ մղելով:

Այդ պայքարները, այդ կռիւները սովորական հանգ-րուաններն են ճամբուն՝ ուրկէ մարդկութիւնը կը քայլէ դարերէ ի վեր ու դեռ դարերով պիտի քայլէ:

Իսկ անսովոր, մեծ հանգրուանը, ազգի մը համար, այն դարազուկն է ուր իր ազատագրումին կոթողը կը կերտուի:

Ազգերու պատմութեան մեծագոյն դարազուկները նկատուած են քաղաքական ազատագրումները: Սակայն քաղաքական ազատագրումը և քաղաքական մեծութիւնը կը նմանին անհատներու նիւթական հարստութիւններուն,

ուենալով՝ անոնց պէս՝ անկումներ ու ելուէջներ, են-թակայ ըլլալով՝ անոնց պէս՝ կորսուելու վտանգին: Մինչդեռ մտքի ազատագրութիւնը այն գանձն է որ ենթակայ չէ բաղդի քսմանոյքին, որովհետեւ ո՛չ թնդա-նօթի անիւներուն տակ կը ճզմուի, ո՛չ սուրով կը մեռնի և ո՛չ ալ զերութեան չղթաներուն ներքեւ կը խամրի:

Գծաբարդի անկումէն յետոյ ի՛նչ մնաց մեծ բանակ-ներու աշխարհացունց յաղթանակներէն՝ որոնց 'ամառ-քանի մը սերունդներու անիւնները ցանուեցան Եւրո-պայի մէկ ծայրէն միւսը և մինչեւ Ասիոյ խորերը,— Ռու-սիոյ սառնադաշտերուն ու Եգիպտոսի աւազուտ անա-պատներուն մէջ:

Մինչդեռ, Արեւ.Արքայի օրով ազատագրուած ֆրանսական միտքը, Պրահայի քաղաքական ամէնէն ինկած չղթաններուն իսկ, չզաղորեցաւ իր տիրապետու-թիւնը տարածելէ ազգերուն ու ժողովուրդներուն վրայ:

Եթէ քաղաքական ձախողումներու և դժբաղդու-թիւններու անկերթ ու աներեւակայելի չարքէ մը ետքը այսօր Հայ ազգ մը գոյութիւն ունի տակաւին, ոչ թէ անոր համար է որ Հայկերու, Արամներու կամ Արաա-չէաներու ունի կամ նուազ առասպելական մեծութիւն-ները կամ Տիգրանի մը՝ Հռոմէական պետութեան դէմ մղած իրապէս 'նքոսական պայքարները արձանագրուած են մեր պատմութեան էջերուն մէջ, այլ որովհետեւ գտնուած են 'նոս Սահակ և Մեսրոպ մը, որոնք իրենց խէշալ ըրած են այս ազգին մտքի՝ ազատագրումը և

Ս. Մեսրոպի եկեղեցին (Օճական)

իրենց ամբողջ կորովը, ամբողջ ոյժը, ամբողջ կեանքը նուիրած են այդ խաչալին:

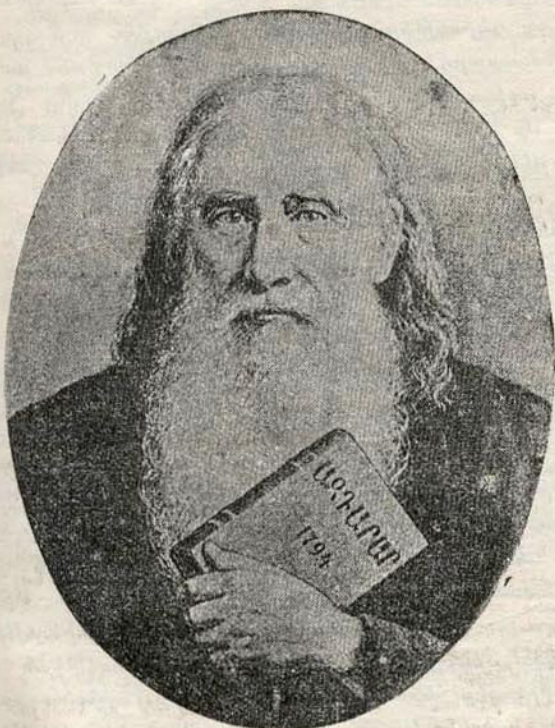
Բնախօսական սովորական պայմաններու ծնունդը չեն այդ տեսակ դէմքերը, միայն իրենց հօրն և մօրը զաւակները չեն սնոնք: Յեղին ոյժը, իր պահպանութեան բնազդին ճնշումին տակ դարեր ու դարեր խտանալով ծնունդ տուած է այդ հսկաներուն, որոնք իրենց տիտանեան ձեռքով Հայ ազգին թեւերէն բռնած ու քանի մը դար առաջ մղած են զայն:

Իբր ազգ մեր գոյութիւնը կը պարտինք այդ մեծ սատումին, որուն 1500ամեակը կը տօնենք այսօր:

Սահակի և Մեսրոպի ձեռքով վառուած փարոսին լոյսը, հազար հինգ հարիւր տարիներու փոթորկալից և խաւարած անջրպետին մէջէն հասած է մեզի ու պիտի հասնի մեր յաջորդ սերունդներուն ալ:

Քանի դարերը հօլովուին, Հայ ազգը իր աչքերը պիտի դարձնէ այդ լոյսին և իր յարգանքը պիտի մատուցանէ իր մտքի ազատագրումը նուիրագործող հերոսներուն, հանգրուանէ հանգրուան, այն ճամբուն վրայ ուրկէ կը քալէ մարդկութիւնը:

Փ Ա Յ Լ Ա Կ

Տ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔԶՆՅ. ՇՄԱՒՈՆԵԱՆ

«ազին լրագիրին» «Ազգարար»ի խմբագիր-հրատարակիչը (Մասրաւ)